

DDM- 77-22

Overzicht van in natuurwetenschappelijk opzicht belangrijke gebieden in het toekomstige gedempt-getijde deel van de Oosterschelde c.a.

Nota 77-22

Provinciale Planologische Dienst
voor Zeeland,
Ir. A.J. Beenhakker.

Middelburg, mei 1977,
Deltadienst, afd. Milieu-Onderzoek,
Drs. D.J. de Jong,
Ing. E.J. te Luggenhorst.

afd. Milieu-onderzoek

pagina nr: 1
aantal pagina's:
aantal bijlagen:

nota nr: 77-22

Samenvatting.

Ten behoeve van de inrichting van het toekomstige gedempt getijde deel van de Oosterschelde c.a. is een overzicht samengesteld van de situering en de globale betekenis van de in natuurwetenschappelijk opzicht belangrijke terreinen.

afd. Milieu-onderzoek

pagina nr: 2
aantal pagina's:
aantal bijlagen:

nota nr: 77-22

Inhoud.

1. Inleiding

1.1. Algemeen

1.2. Gebiedsgrenzen

1.3. De natuurwetenschappelijke betekenis

2. Inventarisatie en globale beschrijving van de natuurwetenschappelijk belangrijke terreinen

2.1. Slikken en zandplaten

2.2. Schorren

2.3. Zandstrandjes

2.4. Gooiingen van zeedijken

2.5. Inlagen

2.6. Overige landgebieden

3. Literatuur

Bijlage 1. Lijst van natuurwetenschappelijk belangrijke gebieden in het toekomstige gedempt getijde deel van de Oosterschelde c.a.

2. Ligging van de natuurwetenschappelijk belangrijke gebieden in het toekomstige gedempt getijde deel van de Oosterschelde c.a. (tek. nr. 340.77M78)

voor Hydrobiologisch Onderzoek, de Provinciale Planologische Dienst en Staatsbosbeheer.

In de lijst met gebieden zijn uitsluitend die gebieden opgenomen, die momenteel een zekere natuurwetenschappelijke waarde hebben. Gebieden die momenteel (vrijwel) geen natuurwetenschappelijke waarde hebben, maar bij een erop gericht beheer wel de potentie hebben zich tot waardevolle gebieden te ontwikkelen, zijn niet opgenomen.

1.3. De natuurwetenschappelijke betekenis.

In deze nota is afgezien van een waardering van de natuurwetenschappelijke aspecten en wel om de volgende redenen:

- a om voor ieder gebied een exacte waarde te bepalen waren op korte termijn onvoldoende gegevens beschikbaar;
- b een methode om de vaak sterk verschillende natuurwetenschappelijke aspecten ten opzichte van elkaar te waarderen ontbreekt op dit moment; deze is b.v. nodig om een broedgebied van steltlopers en een bepaalde waardevolle vegetatie met elkaar te kunnen vergelijken;
- c voor de beoordeling of een bepaalde ingreep al of niet in een bepaald gebied kan plaatsvinden is niet alleen de waarde van dat gebied belangrijk, maar ook de kwetsbaarheid; deze kwetsbaarheid is afhankelijk van de aard van de waardebepalende aspecten én van de betreffende ingreep en kan niet los van beide worden gezien.

In verband met bovenstaande redenen is gekozen voor een algemene beschrijving van de belangrijkste natuurwetenschappelijke aspecten per categorie (b.v. inlagen, schorren etc.), zonder verder een rangorde aan te geven voor de verschillende gebieden die binnen die categorie vallen.

De gevolgen van een bepaalde voorgenomen ingreep in een bepaald gebied, zal per ingreep en per gebied afzonderlijk moeten worden beoordeeld.

1. Inleiding.

1.1. Algemeen.

Als gevolg van de regeringsbeslissing in 1976 zal in de mond van de Oosterschelde een stormstuw worden aangelegd en zullen achter in het bekken compartimenteringsdammen komen. Beide activiteiten moeten in 1985 gereed zijn. De aanleg van deze stormstuw en compartimenteringsdammen heeft m.n. gevolgen voor de in de Oosterschelde optredende stromingen en getijhoogten.

Tevens zal het, door de betere beheersmogelijkheden tijdens storm, mogelijk zijn om nieuwe ontwikkelingen te ontplooiën in het resterend getijdegebied. Om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen zal echter een goede afweging van belangen moeten plaatsvinden, waarbij een goed gestructureerd overleg onontbeerlijk is. Vooruitlopend op deze overlegstructuur heeft het provinciaal bestuur van Zeeland de Stuurgroep Natuur- en Recreatiebelangen Oosterschelde ingesteld. Deze stuurgroep heeft de Technische Adviescommissie Oosterschelde ingesteld, met als taak om op korte termijn adviezen te geven inzake enkele urgente inrichtingsproblemen. Teneinde de natuurwetenschappelijke belangen vroegtijdig bij hun besluitvorming te kunnen betrekken, ontstond binnen deze T.A.C.- Oosterschelde de behoefte aan een globaal inzicht in de ligging van de in natuurwetenschappelijk opzicht belangrijke gebieden langs en in het toekomstig gedempt-getijde deel van de Oosterschelde. Als gevolg van deze behoefte is deze nota tot stand gekomen. Tevens wordt globaal aangegeven welke natuurwetenschappelijke aspecten voor die gebieden van belang zijn.

1.2. Gebiedsgrenzen.

De grenzen van het geïnventariseerde gebied zijn aangegeven op bijlage 2. Op bijlage 1 is de lijst van belangrijke gebieden opgenomen, waarvan de ligging is aangegeven op bijlage 2.

Deze lijst is tot stand gekomen m.b.v. literatuurgegevens (Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming 1972) en de veldkennis van medewerkers van de afd. Milieu-Onderzoek van de Delta-dienst, aangevuld met gegevens van medewerkers van het Delta Instituut

2. Inventarisatie en globale beschrijving van de natuurwetenschappelijk belangrijke gebieden.

De gebieden kunnen in de volgende groepen worden verdeeld:

1. Slikken en zandplaten
2. Schorren
3. Zandstrandjes
4. Glooiingen van zeedijken
5. Inlagen
6. Overige gebieden

Hierna zal voor iedere groep kort ingegaan worden op de natuurwetenschappelijke betekenis.

2.1. Slikken en zandplaten.

Slikken en zandplaten worden hier gedefinieerd als bij laag water droogvallende gebieden zonder een duidelijke begroeiing van hogere planten (het z.g.n. intergetijden gebied).

De grote complexen bevinden zich vooral in de monding, het centrum en de kom van de Oosterschelde, het Mastgat en de Krabbenkreek (bijlage 2 nr. 73, 74, 75, 17, 20, 60, 76, 41, 77, 24, 31, 32, 78, 36, 55, 43, 45, 48, 50, 52 en 53). Kleinere gebieden komen v.n.l. voor langs de kust van Noord-Beveland en Schouwen (bijlage 2 nr. 7, 10, 14 en 69).

In het huidige Oosterscheldegebied c.a. (inclusief Krammer en Volkerak) liggen ca. 17.000 ha slikken en zandplaten. Door de compartimentering (model C₃) vermindert dit met ca. 5000 ha. Als gevolg van de getijreductie neemt de oppervlakte nog verder af. Bij een getijreductie tot 2.65 m (Wemeldinge) bij model C₃ is er een afname van ca. 2500 ha (Visser en Buysrogge 1976).

De belangrijkste natuurwetenschappelijke betekenis ligt op het terrein van de hydrobiologie en de ornithologie. De hydrobiologische betekenis is die als voedselgebied voor diverse soorten vis en als groeiplaats voor mossels en andere bodemdieren.

Een groot deel van de populaties van bot, schol en garnaal vindt zijn voedsel op de slikken en zandplaten (Wolf 1973).

Het grote ornithologische belang wordt gevormd door de functie van de slikken en zandplaten als voedselgebied voor vooral steltlopers, eenden en rotganzen m.n. in de winterperiode en de trek-tijd. Door de grote oppervlakte en de voedselrijkdom van de slikken en zandplaten is de Oosterschelde van internationale ornithologische betekenis (Saeijs en Baptist 1974).

Globaal kan gesteld worden dat alle slikken en zandplaten belangrijk zijn. Daarbij springen de grote gebieden eruit omdat zij, absoluut gezien, grote aantallen vogels en vissen van voedsel voorzien.

2.2. Schorren.

Schorren worden hier gedefinieerd als met zoutplanten begroeide buitendijkse terreinen waarvan het maaiveld zich boven Gemiddeld Hoogwater (GHW) bevindt.

Schorren liggen tegen de dijk aan. Een uitzondering hierop is de Katse Plaat in de Zandkreek (nr. 21 bijlage 1 en 2).

De grote schorcomplexen bevinden zich ten N. van Tholen en Sint Philipsland en langs de Tweede en Eerste Bathpolder (de nrs. 44, 49, resp. 33 en 34 bijlage 1 en 2).

De natuurwetenschappelijke betekenis ligt op het terrein van de vegetatiekunde, de geomorfologie en de bodemkunde. De vegetatiekundige en bodemkundige waarde is sterk afhankelijk van de wor-dingsgeschiedenis, de mate van beïnvloeding door de mens en het voorkomen van gradiënten. Vooral de beïnvloeding door de mens (be-weiding, kleiwinning, begreppeling) is zeer belangrijk.

Indien de natuurlijke structuur wordt verstoord gaat de natuur-wetenschappelijke betekenis sterk achteruit. Door de uitvoering van de compartimenteringsdammen zullen grote schorcomplexen in hun huidige toestand verdwijnen (totaal ca. 875 ha).

In het toekomstig gedempt-getijde deel van de Oosterschelde c.a. resteert dan nog ca. 550 ha. Een 2^e aanslag op het schorregebied wordt gepleegd door de dijkversterking. De invloed hiervan is nu nog niet te overzien.

Het overblijvende schorrenareaal is dan dermate klein geworden dat alle schorgebieden in het toekomstige gedempt getijde deel van de Oosterschelde c.a. als natuurwetenschappelijk belangrijk beschouwd moeten worden.

Dit geldt zowel voor de grotere schorcomplexen (langs de Stroordorpe polder, nr. 33; Tweede en Eerste Bathpolder, nr. 34; ten O. van St. Annaland, nr. 44; ten N. van Sint Philipsland, nr. 49 en Vianen, nr. 56) als voor de kleine schorren (in de oude landbouwhaven ten N.W. van de Oud Noord Bevelandpolder, nr. 12; de schorren bij Kats, nr. 18; Katseplaat, nr. 21, schor ten N. van de Wilhelminapolder, nr. 22; schor ten Z. van Stavenisse, nr. 40; schor op de plaat van de Oude Tonge, nr. 52a; en schor ten Z. van Zierikzee, nr. 61.

2.3. Zandstrandjes.

Op enkele plaatsen langs de kust van Noord-Beveland, waar de zeedijk een sterke binnenwaardse knik maakt, zijn relatief hooggelegen zandstrandjes ontstaan (nr. 1, 3, 5 en 9 van de bijlagen 1 en 2). De strandjes zijn vegetatiekundig van betekenis door het voorkomen van strandpioniers.

Deze planten zouden ook op de kuststranden veel voor moeten komen maar hier krijgen ze door de veelvuldige betreding geen kans.

2.4. Glooiingen van zeedijken.

Op de dijkvlooiingen in de Oosterschelde bevinden zich op een aantal plaatsen specifieke levensgemeenschappen van vooral vastzittende planten en dieren. Deze levensgemeenschappen zijn zeer soortenrijk en uit hydrobiologisch oogpunt van natuurwetenschappelijke betekenis. Voor veel van deze organismen is de Oosterschelde de enige plaats van voorkomen. Het voorkomen is geheel gebonden aan de steensoort waarmee de glooiing bekleed is. Voor de hydrobiologische betekenis moet onderscheid gemaakt worden in:

- de vooroevers. Dit is het gedeelte beneden gemiddeld laag water (G.L.W.). De vooroevers van de zeedijken langs de kust van Noord-Beveland, Zuid-Beveland (tot Yerseke), de zuidkust van Tholen en Schouwen-Duiveland zijn van grote hydrobiologische betekenis (zie bijlage 2);

- het intergetijdegebied. Dit is het gedeelte tussen G.L.W. en G.H.W. Het intergetijdegebied van de glooiing van de zeedijk langs de kust van Zuid-Beveland (tot Wemeldinge), de zuidkust van Tholen, bij de haven van Zierikzee en de Noordbout bij Ouwkerk heeft een grote hydrobiologische betekenis (zie bijlage 2).

2.5. Inlagen.

Als inlaag wordt hier beschouwd een gebied achter een waterkerende dijk dat door een 2^e dijk van het polderland wordt afgesneden. De klei, benodigd voor het opwerpen van de dijken, is veelal weggegraven tussen de dijken. Hierdoor is de maaiveldligging verlaagd en ongelijk. De wateringsmogelijkheden zijn slecht waardoor vaak een gedeelte uit open water bestaat.

Daarnaast ondervinden veel inlagen invloed van zoute kwel.

Inlagen komen hoofdzakelijk voor langs de kust van Schouwen, Noord-Beveland en Zuid-Beveland in het gedeelte Goessche Sas - Yerseke. Langs de kust van Noord-Beveland bevinden zich een aantal doorgebroken inlagen die tot de slikken gerekend zijn.

De natuurwetenschappelijke betekenis van de inlagen ligt in het algemeen op het vlak van de ornithologie, de vegetatiekunde en de hydrobiologie.

Ornithologisch zijn inlagen van betekenis als:

- broedgebied voor specifieke vogelsoorten zoals Scholekster, Bontbekplevier, Strandplevier, Tureluur, Kluut, Kokmeeuw, Visdief, Noordse Stern, Dwergstern en Grote Stern;
- hoogwatervluchtplaats voor doortrekkers en overwinteraars zoals Scholekster, Zilverplevier, Steenloper, Wulp, Rosse Grutto, Kanootstrandloper en Bonte Strandloper;
- fourageergebied voor enkele specifieke soorten zoals Slobeend, Krombekstrandplevier, Kleine Strandloper en voor alle overige soorten in perioden van storm en langdurig hoogwater;
- slaapplek voor o.a. Kleine Zwanen.

De hydrobiologische betekenis hangt samen met de mate van voorkomen van zoute kwel. In combinatie met de slechte afwateringsmogelijkheden leidt die tot brakwater met een breed scala van zoutgehaltes en dito levensgemeenschappen.

Daarnaast ontstaan als gevolg van de ongelijke maaiveldligging, de zoute kwel en de regenval gradiënten van zoet-zout en nat-droog. Deze gradiënten leiden tot bijzondere combinaties van plantensoorten.

De inlagen bevinden zich langs de zuidkust van Schouwen en Duiveland (bijlage 1 en 2 de nrs. 72, 71, 68, 67, 65, 64, 63, 62, 58 en 54), de noordkust van Noord-Beveland (nrs. 2, 4, 8, 11, 13 en 15) en Zuid-Beveland (nrs. 23, 25, 26, 27, 28, 29 en 30) en de zuidkust van Tholen (nrs. 38 en 42).

Door de dijkversterking langs de Oosterschelde, die thans in uitvoering is, zal aan een groot aantal inlagen schade worden toegebracht waardoor de natuurwetenschappelijke betekenis zal verminderen.

2.6. Overige gebieden.

Onmiddellijk achter de zeedijk van de Oosterschelde liggen noch andere gebieden met een natuurwetenschappelijke betekenis. Deze gebieden zijn niet in te delen bij de voornoemde categorieën. Het betreft hier:

- kreekresten op Noord-Beveland, Tholen en Schouwen-Duiveland (nr. 16, 19, 39, 46, 59 en 70). Ook de eendenkooi op Sint Philipsland (nr. 51) wordt bij deze groep gerekend.

De kreekresten hebben een vegetatiekundige en ornithologische betekenis waarbij de nadruk als regel op de ornithologie ligt;

- de karrevelden bij de Suzanna's en Kisters inlaag (nr. 64a), de Cauwers inlaag (nr. 65a), de inlaag van de Scherpenissepolder (nr. 38a) en de laag gelegen zoute graslanden bij de inlaag ten W. van het havenkanaal van Zierikzee (63a) en langs de zuidkust van Tholen (5 maal nr. 37).

afd. Milieu-onderzoek

pagina nr: 9
aantal pagina's:
aantal bijlagen:

nota nr: 77-22

Ook het "Waterhoefje" op Noord-Beveland (nr. 6) kan bij deze groep gerekend worden.

De karrevelden zowel als de graslanden zijn vooral van ornithologische betekenis, maar ook vegetatiekundig vaak belangrijk;

- het opgespoten terrein ten W. van de Kreekraksluizen (nr. 35) en de Zeeuwse put (nr. 47). Het laatste terrein is gedeeltelijk opgespoten en bestaat daarnaast uit water en verruigend schor.

Deze terreinen zijn ornithologisch belangrijk;

- Spuikom van Vianen (nr. 51) en de voormalige spuikom van de Heerenkeet (nr. 66).

Vooraf uit het oogpunt van hydrobiologie en ornithologie van belang.

afd. Milieu-onderzoek

pagina nr: 10
aantal pagina's:
aantal bijlagen:

nota nr: 77-22

3. Literatuur.

1. Contact-Commissie voor Natuur en Landschapsbescherming 1972,
De kleuren van Zuidwest-Nederland.
2. Visser, J. en Buijsrogge, R.A. 1976.
Oppervlakten land en oevergebieden in het gebied van de Oosterschelde c.a. in de huidige situatie en in de compartimenteringsmodellen C_1 , C_3 en C_4 bij getijverschillen van resp. 1.80, 2.30, 2.65 en 3.00 m.
R.W.S., afd. Milieu-Onderzoek nota 75-74.
3. Saeijs, H.L.F. en Baptist, H.J.M. 1974.
De internationale betekenis van de deltawateren voor vogels,
R.W.S., afd. Milieu-Onderzoek, nota 74-28.
4. Wolff, W.J. 1973.
Voorlopig rapport over de natuurwetenschappelijke betekenis van slikken, schorren, inlagen en andere natuurterreinen langs de oevers van de Oosterschelde.

Bijlage 1.

Lijst van natuurwetenschappelijk belangrijke gebieden in het toekomstige gedempt getijde deel van de Oosterschelde c.a.

Het nummer voor de naam van elk gebied correspondeert met dat op kaart-bijlage 2.

Noord-Beveland.

1. Zandstrandje ten N.W. van de Anna-Frisopolder.
2. Inlaag van de Anna-Frisopolder.
3. Zandstrandje ten N.W. van de Thoornpolder.
4. Inlaag van de Thoornpolder.
5. Zandstrandje ten N.O. van de Thoornpolder.
6. Waterhoefje.
7. Slikgebiedje ten N. van de Vlietepolder.
8. Inlaag van de Vlietepolder.
9. Zandstrandje ten N. van de Vlietepolder.
10. Doorgebroken inlaag ten N. van de Nieuw Noord-Bevelandpolder.
11. Inlaagje bij 's-Gravenhoek ("Driehoek").
12. Oude landbouwhaven ten N.W. van de Oud Noord-Bevelandpolder.
13. Westelijke inlaag van Colijnsplaat.
14. Slikgebied ten N. van de Oud Noord-Bevelandpolder.
15. Oostelijke inlaag van Colijnsplaat.
16. Valkreek.
17. Slikken van Kats.
18. Schor bij Kats.
19. Kreek in de Leendert-Abrahampolder.

Zuid-Beveland.

20. Slikken van de Zandkreek.
21. Katse Plaat.
22. Schor ten N. van de Wilhelminapolder.
23. Inlaag bij Goessche Sas.
24. Slikken ten N.W. van Kattendijke.
25. Inlaag bij de Oude Sluis.

afd. Milieu-onderzoek

pagina nr: 12
aantal pagina's:
aantal bijlagen:

nota nr: 77-22

26. Inlaag tussen de Oude Sluis en de Nieuwe Sluis.
27. Inlaag van de Nieuwe Sluis.
28. Inlaag tussen de Nieuwe Sluis en de Stelhoeve.
29. Inlaag van de Stelhoeve.
30. Kaars- en Koudenpolder (inlaag).
31. Slik ten N.W. van Yerseke.
32. Slikken en platen in de kom van de Oosterschelde.
33. Schor voor de Stroodorpe polder.
34. Schor voor de Tweede en Eerste Bathpolder.
35. Ogespoten terrein ten W. van de Kreekraksluizen.

Tholen.

36. Speelmansplaten.
37. Laaggelegen zilte graslanden.
38. Inlaag Scherpenissepolder + karrevelden (38a).
39. Pluimpot (kreek).
40. Schor van de Nieuwe-Annex-Stavenissepolder.
41. Slikken van den Dortsman.
42. Inlaag ten O. van de haven van Stavenisse.
43. Slikken tussen St. Annaland en Stavenisse.
44. Schorren ten O. van St. Annaland.
45. Slikken ten O. van St. Annaland.
46. Kreek in de van Haaftenpolder (Stinkgat).
47. Zeeuwse put (gedeeltelijk ogespoten terrein, water en verruigd schor).

Sint Philipsland.

48. Slikken ten Z.W. van Sint Philipsland.
49. Schor ten N. van Sint Philipsland.
50. Slikken ten N. van Sint Philipsland.
51. Eendenkooi op Sint Philipsland.

Schouwen-Duiveland.

52. Plaat van de Oude Tonge + primair schor (52a).
53. Slik bij Bruinisse.
54. Droge inlaag van 1887.

afd. Milieu-onderzoek

pagina nr: 13
aantal pagina's:
aantal bijlagen:

nota nr: 77-22

55. Slikken van Vianen.
56. Schor bij Vianen.
57. Spuikom bij Vianen.
58. Inlaag ten Z. van Ouwerkerk.
59. Krekengebied bij Ouwerkerk.
60. Slikken bij Zierikzee.
61. Schor bij Zierikzee.
62. Inlaag ten W. van de Zeelandbrug (Galgepolder).
63. Inlaag ten W. van het havenkanaal van Zierikzee + achterliggende lage zilte graslanden (63a).
64. Suzanna's en Kisters inlaag + karrevelden (64a).
65. Cauwers inlaag + karrevelden (65a).
66. Voormalige spuikom van de Heerenkeet.
67. Flauwers inlaag.
68. Wevers inlaag.
69. Buitengedijkt gedeelte van de Schelphoek.
70. Krekengebied van de Schelphoek.
71. Koudekerkse inlaag.
72. Westenschouwense inlaag.

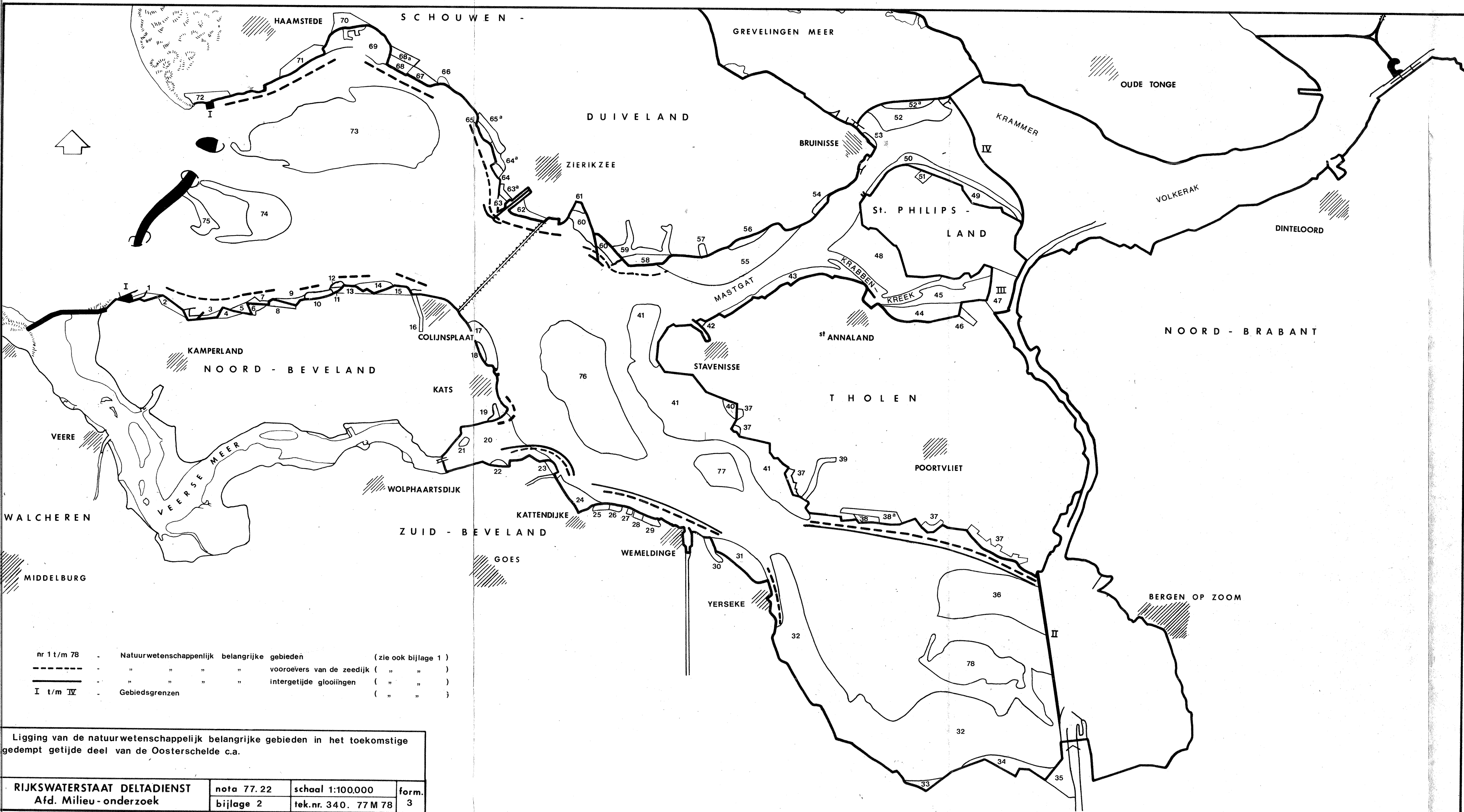
Zandplaatgebieden in de Oosterschelde.

73. Roggenplaat.
74. Neeltje Jans.
75. Middelplaat.
76. Galgeplaat + Vondelingsplaat.
77. Middelplaat.
78. Hooge Kraayer of Tarweplaat.

De natuurwetenschappelijk belangrijke dijkvlooiingen zijn in bijlage 2 aangegeven.

Gebiedsgrenzen.

- I Damaansluitingen t.b.v. stormvloedkering.
- II Tracé (globaal) Oesterdam.
- III Dam die Tholen met Sint Philipsland verbindt.
- IV Philipsdam, oostelijk tracé.

nr 1 t/m 78 - Natuurwetenschappelijk belangrijke gebieden (zie ook bijlage 1)
 - " " " " vooroevers van de zeedijk (" ")
 - " " " " intergetijdse glooiingen (" ")
 I t/m IV - Gebiedsgrenzen (" ")

Ligging van de natuurwetenschappelijk belangrijke gebieden in het toekomstige gedempte getijdendeel van de Oosterschelde c.a.

RIJKSWATERSTAAT DELTADIENST Afd. Milieu-onderzoek	nota 77.22 bijlage 2	schaal 1:100.000 tek.nr. 340. 77 M 78	form. 3
--	-------------------------	--	------------